

Peter Černe
Rudolf Kotnik
Viktor Snoj
Slavko Tihec

Abstraktna umetnost
Eksistencialistična figuralika
Informel

Be-54

Be-54 je bila neformalna skupina slovenskih likovnih umetnikov, ki je ni povezoval nikakršen slogovni izraz, delovala pa je med letoma 1958 in 1966. Prvotno so jo oblikovali pripadniki generacije študentov, ki so se leta 1951 vpisali na ljubljansko Akademijo upodablajočih umetnosti (AUU). Vpisno leto 1951 je bilo, kot se izkazalo pozneje, za ljubljansko AUU, kot tudi za nadaljnji razvoj celotne slovenske umetnosti, nadvse pomembno.

Najbolj izpostavljena imena generacije, tega leta vpisane v prvi letnik, so bila **Janez Bernik** (1933–2016), **Rudolf Kotnik** (1931–1996) in **Viktor Snoj** (1922–2012) na slikarstvu ter **Peter Černe** (1931–2012) in **Slavko Tihec** (1928–1993) na kiparstvu. Diplomirali so sredi 50. let, ravno v času, ko so se na svetovni likovni sceni začeli kazati novi horizonti, predvsem veliki prodor abstraktne umetnosti, pa tudi informel in eksistencialistična figuralika. Ti različni, takrat aktualni likovni pristopi so bili nadvse hitro absorbirani v postopke dela mladih umetnikov. Poudariti velja, da sodi v to obdobje tudi odmik jugoslovanske politike od Sovjetske zveze, kar je tudi za umetnike pomenilo veliko svobodnejši in subjektivnejši pristop, predvsem pa večjo možnost ogleda razstav na Zahodu. Tri leta po diplomi, leta 1958, so nekdanji sošolci kipar **S. Tihec** in slikarja **R. Kotnik** ter **V. Snoj** ustanovili skupino **Be-54**. Skupino so poimenovali v spomin na svoj prvi obisk Beneškega bienala leta 1954, ki je bil pomemben, ker so lahko kot študentje takrat stopili v neposreden stik z zahodnoevropsko umetnostjo po drugi svetovni vojni. **Be označuje Beneški bienale, 54 pa leto 1954.** Skupina ni imela pravil ali enotnih usmeritev, bila pa je tudi odprta za nove člane, kar je bilo vidno ob vsaki novi razstavi. Zato gre povezavo članov skupine iskati izključno v generacijski povezanosti mladih umetnikov, željnih ustvarjanja in razstavljanja.

Skupina Be-54 je prvič razstavljala februarja leta 1958 v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani. Čeprav se je že na tej razstavi kazala želja po novem, je bila glavnina del še močno vezana na zaključen akademski študij. Tihec je razstavljal dela iz armiranega mavca, Kotnik pa je slikarsko nadaljeval motivni fazi *Fikusov* in *Konj*. Že na naslednji razstavi, prirejeni čez dve leti (1960) prav tako v Jakopičevem paviljonu, se je ustanovni trojici pridružil **P. Černe**, ki je s svojo stilizirano figuraliko še bolj poudaril individualnost usmeritev posameznikov v skupini. Edine vezi v likovnem pristopu in izrazu skupine lahko odkrijemo med Tihcem in Kotnikom, ki ju je oba pritegnila tehnika armiranja, pri kateri sta puščala zunanje armaturne ovoje, največkrat z betonskim polnilom, jasno vidne.

Tihca in Kotnika je sicer povezoval tudi skupni mariborski okoliš, kjer sta se po končani akademiji veliko družila in skupaj razstavljala. Oba sta se v tem obdobju poleg J. Bernika uveljavila kot najvidnejša predstavnik informela pri nas.

Ista zasedba je z gostom, kiparjem **Jožetom Pohlenom** (1926–2005), razstavljala leta 1961 v Umetnostni galeriji Maribor. Razstavno najbolj aktivno je bilo leto 1966, ko se je skupina predstavila v Piranu, Škofji Loki, na Jesenicah in v Ljubljani. Odmevi na vse te razstave so bili nadvse pozitivni. Žal je razstava istega leta v Mestni galeriji Ljubljana pomenila tudi začetek konca skupnega razstavljanja skupine Be-54. To je težko razumljivo, če vemo, da so se skupini ob koncu pridružili še slikarji **Andrej Jemec** (1934–), **Bogdan Kiar Meško** (1936–), **Štefan Planinc** (1925–2017) in kiparji **Tone Lapajne** (1933–2011), **Janez Boljka** (1931–2013) in **France Rotar** (1933–2001). Vzroke prenehanja skupnega razstavljanja in razpada skupine moramo iskati v več smereh, med katerimi sta glavni predvsem dve. Po letu 1966 so se veliko bolj kot prej pokazale razlike v ambicioznosti, kakovosti, iznajdljivosti, uspešnosti in posledično tudi priznanosti članov skupine. Nekateri od njih so se preusmerili pod okrilje drugih skupin. S. Tihec, F. Rotar in A. Jemec so tako postali člani Grupe 69, Lapajne pa nekoliko pozneje član skupine neokonstruktivistov.

Zoran Kržišnik, avtor besedila kataloga zadnje razstave v Mestni galeriji Ljubljana leta 1966, še z nobenim stavkom ne daje slutiti, da bo to zadnja razstava skupine, prej nasprotno. Kržišnik je bil eden glavnih strokovnih zagovornikov in promotorjev takrat mladih in neveljavljenih umetnikov. Njegovo umetnostnokritičsko ter galerijsko pokroviteljstvo je dajalo skupini v spreminjajočem se umetniškem prostoru potrebno strokovno utemeljitev, posameznim članom pa potrditev in samozavest, potrebni za njihov nadaljnji razvoj. Ker so mnogi člani skupine Be-54 prestopili v druge skupine ali pa so svojo likovno pot nadaljevali samostojno, zadnja razstava pomeni zgolj konec delovanja skupine **Be-54**, posamezniki pa so se še naprej uveljavljali, nekateri postali celo osrednja imena

povojne slovenske umetnosti, ki še danes, petdeset let pozneje, zavzeto ustvarjajo. Na zadnji razstavi v Mestni galeriji je bilo za umetniki že več kot deset let poakademjskega ustvarjanja in prav vsi so se v tem obdobju izoblikovali v zrele likovne osebnosti. Na tej razstavi so sodelovali: kipar **P. Černe**, slikar in grafič **A. Jemec**, slikar **R. Kotnik**, kipar in pozneje slikar **T. Lapajne**, slikar in grafič **B. Kiar Meško**, slikar **Š. Planinc**, kipar **F. Rotar** in slikar **V. Snoj**. Na zadnji razstavi nista več sodelovala ustanovna člana **Be-54**, kipar **S. Tihec**, ki se je med vsemi umetniki najhitreje osamosvojil, in pa kipar **J. Boljka**.

Boštjan Temnik

1. Rudolf Kotnik, Frata (Armirano platno XII), 1962, olje, žica in vrvi na platnu, 115 x 150 cm

LIT.: *Skupina Be-54* (besedilo Z. KRŽIŠNIK), Lj 1966, kat. Mestne G; *Peter Černe: pregledna razstava 1950–2002* (besedilo A. BASSIN), Lj 2003, kat. Mestne G; *Rudolf Kotnik: retrospektiva* (besedila J. MIKUŽ, M. GABRŠEK PROSENC, A. KOSTIĆ), Mb 1994, kat. UGM; Š. ČOPIČ, *France Rotar*, Lj 2002; *Slavko Tihec* (ur. B. KOLAR SLUGA), Mb 2003, kat. UGM.